

MAKTABGACHA BO'LGAN YOSHDAGI BOLALARDA CHET TILLARINI O'QITISHNING ILMIY PEDAGOGIK ASOSLARI

Turdaliyeva Dilshoda Xolbek qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti talabasi

turdaliyevadilshoda919@gmail.com

Tel:+998978403507

Mohinur Qayumova Murodullayevna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Xorijiy filologiya fakulteti Ingliz tili

fani o'qituvchisi (maqola ilmiy raxbari)

Annotatsiya: Quyidagi maqola boshlang'ich sinf o'quvchilariga chet tillarini o'qitishning ahamiyati va uning qay darajada yoshi bilan bog'likligini ochib berishga bag'ishlanadi. Qolaversa, chet tilini o'rganishda duch kelishi mumkin bo'lgan muammolar haqida ham qisqacha bayon qilingan.

Kalit So'zlar: bola, chet tili, xotira, yosh, til, xususiyat, mahorat.

Kirish. Ingliz tilini erta yoshda joriy etishning asosiy maqsadi mahsulot sifatini yaxshilash va kiritilgan materiallarni ta'minlashdir. Til o'rganishda yosh muhim omillardan biridir. Tilni o'rganish balog'at yoshidan oldingi yoshda boshlangan mukammallikka erishadi, chunki bu yoshda miya odamga tilni tezroq o'rganishga imkon beradigan yuqori darajadagi egiluvchanlikka ega. Bundan tashqari, yoshroq tilni o'rganish yanada muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin, chunki bolalar katta yoshdagi o'quvchilarga qaraganda uyalmaydi yoki xato qilishdan qo'rqmaydi. Shuning uchun hukumat 1994 yilda ingliz tilini boshlang'ich maktabga kiritish siyosatini e'lon qildi. Bugungi kunda ko'plab ota-onalar farzandlarini erta yoshda ingliz tilini o'rganishga yuborishmoqda. Ular farzandlarini ikkinchi chet tillarini o'zlashtirishda yanada aqlli va ravonroq qilishiga ishonadilar. Ular o'z farzandlarining o'z vataniga o'xshab qolishlarini xohlashadi. Lightbown & Spada ga ko'ra, tanqidiy davr gipotezasi haqida hech qachon eshitmagan ko'p odamlar maktabda ikkinchi chet tillarini o'rgatishni yoshlikdan boshlash yaxshiroq deb hisoblashadi. Ushbu bayonot ko'pchilik ota-onalar farzandlarini ikkinchi chet tillarini o'rganish uchun kichik yoshda yuborishlariga mos keladi, ular hatto tanqidiy davr gipotezalarini ham bilishmaydi. Biroq, tajriba va tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshi kattaroq o'quvchilar ikkinchi chet tilini yuqori darajada bilishlari mumkin. Bugungi kunda o'qituvchiga qo'yiladigan muhim talablardan biri ham ilg'or pedagogik texnologiyalar bilan tanishish, amalda qo'llash va shular orqali bolalarni mustaqil fikrlashga o'rgatishdan iborat. Uzluksiz ta'lim

tizimining hamma bo'g'inlarida ham o'qituvchi dars jarayonida noan'anaviy darslarda pedagogik texnologiyalardan foydalanadi, lekin boshlang'ich sinflarda xorijiy tillarni o'quvchilarga o'rgatishda xorijiy til o'qituvchisi o'quvchilarning psixologik, pedagogik va fiziologik rivojlanish qoidalarini bilib, o'rganib darsning maqsad va mazmunidan kelib chiqib, pedagogik texnologiyalarni darsda qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Asosiy qism: Ingliz tili darslari odatda guruhlarda o'tkaziladi. Bu 3 yoshdan 5 yoshgacha bo'lgan bolalar, ya'ni maktabgacha yoshdagi bolalar uchun to'g'ri keladi. Ammo maktab o'quvchilari uchun ham, quyi sinflarda o'qiydiganlar uchun ham, yuqori sinflarda o'qiydiganlar uchun ham xuddi shunday. O'qituvchilar o'quv dasturini o'quvchilarning yoshi va qobiliyatiga mos keladigan tarzda moslashtirishi juda muhimdir. Masalan, eng yosh o'quvchilar ingliz tilini turli o'yinlar va qo'shiqlar orqali o'zlashtirib olishlari mumkin, bu esa yosh bolalarga chet tilini tanish usulda taqdim etilganda yaxshiroq o'zlashtirishi ajablanarli emas. Katta yoshdagi talabalar ancha murakkab ta'lim usullaridan foydalanishlari mumkin. 3-5 yoshli bolalarga dars berish. Uch yoshdan besh yoshgacha bo'lgan eng kichik o'quvchilar ingliz tilini o'rganish jarayonida o'z ona tillarida biladigan asosiy tushunchalar bilan tanishishlari kerak va ular o'ynash, rasm chizish va qo'shiq aytish orqali ularni yaxshiroq o'rganishadi. Shunday qilib, tadbirlar shunday tashkil etilishi kerakki, ular bola o'sha yoshda odatda o'yin-kulgi uchun qiladigan mashg'ulotlar atrofida aylanadi, chunki bunday mashg'ulotlar bolani osonlikcha zeriktirmaydi va zerikarli mashqlardan farqli o'laroq, diqqatini uzoqroq ushlab turadi. .

Bundan tashqari, bunday erta yoshda bolalarni qoidalar va ta'riflar orqali o'rganishga majburlamaslik kerak, chunki bunday yondashuv o'qituvchilar o'z o'quvchilari bilan erishishga intilishi kerak bo'lgan ijobiy natijalarni bermasligi mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchilar o'z o'quvchilarini ishlashga va o'rganishga undashga harakat qilishlari kerak, masalan, ularga yulduz yoki yurak shaklidagi shtamplar kabi shakli va o'lchami turlicha bo'lgan qiziqarli shtamplar berish, ya'ni munosib bo'lsa maqtash va boshqa mukofotlar berish. Ingliz tilini o'zlashtirishga juda ijobiy ta'sir ko'rsatadigan ijodkorlik va jamoaviy ruhni rivojlantirish maqsadida. Bu katta yoshdagi bolalarda bo'lgani kabi, yoshroq va yozma ravishda sinovdan o'tkazilmaydigan bolalarning o'ziga xos guruhi ekanligini hisobga olsak. Bu yerda sinov asosan og'zaki ravishda amalga oshirilishi kerak.

Bolalarni chet ikkinchi tilni o'rganishga undash maqsadli tilni o'zlashtirishda o'qitish va o'qitish jarayoniga to'sqinlik qilishi mumkin. Bu muammo yosh o'quvchilarning o'ziga xos xususiyatlariga ega bo'lganligi sababli paydo bo'lishi mumkin. ¹Paradowskiga asoslanib, ularning xarakteristikasi quyidagicha ifodalanishi mumkin.

¹ Nikolov, M., & Mihaljevic Djigunovic, J. (2006). Recent research on age,

Beixtiyor e'tibor. Bolalarda til tizimiga e'tibor berilmaydi. Ular beixtiyor e'tibor va xotiraga ega, ya'ni ularning ongi semantika (so'zning ma'nosi) - vazifa, mavzu yoki vaziyat bilan shug'ullanadi, lekin lingvistik kodga e'tibor qaratmaydi.

Agar ular shaklni egallashga muvaffaq bo'lsalar, unga diqqat markazida emas, balki periferik e'tibor orqali bilvosita erishiladi. Shunday qilib, yosh o'quvchilar o'tgan zamon -ed, progressiv -ing, ko'plik -lar va boshqalar kabi grammatik xususiyatlarni o'rgana olmaydilar. Bolalar o'zlarining L1 (birinchi til) tilini kuchli, xilma-xil kirish va nutq bilan ta'minlanganda egallaydilar. o'zaro muloqot qilish imkoniyati, L2 (ikkinchi til) ni o'zlashtirish uchun uni ongli ravishda o'rganish kerak, ayniqsa u chet tili bo'lsa (Polshadagi ingliz tili kabi). Balog'atga etmagan chet tilini o'rganuvchilar "o'zlarining L1 darajasini o'rganayotgan yosh bolalardan farqli o'laroq, tilni o'rganish uchun ongli niyatga ega". Bolalardan farqli o'laroq, katta yoshdagi L2 o'quvchilari, xususan, kattalar o'zlari tanlagan til shakllariga ataylab e'tibor berib, sof rasmiy til xususiyatlariga e'tibor qaratish va "rejalashtirilgan tildan foydalanish" bilan shug'ullanish uchun aqliy qobiliyatga ega.

Cheklangan e'tibor. Bolalarning diqqat va konsentratsiyasi qisqa, grammatika o'rganish esa aniq fanga o'xshaydi - bu diqqatni jamlashni talab qiladi.

Bundan tashqari, bolalar diqqatini so'zlarning oxiriga qaratib, prefiks va old qo'shimchalarning mavjudligini sezmasdan va undan foydalanishni boshlashdan oldin qo'shimchalar va postlar qo'shadilar. Shunday qilib, o'qituvchi affiks va predloglarni muvaffaqiyatli o'rgatishdan oldin kutishi kerak.

Yaxlit mahorat. Yosh o'quvchilar so'zlarni bo'laklarga ajratmaydilar, lekin ular uni boshqa ko'nikmalar bilan birlashtirilgan umumiy tizim sifatida o'rganadilar. Garchi bolalar tilga alohida tadqiqot ob'ekti sifatida qarashlari va uning ayrim qismlarini ajratib ko'rsatishlari mumkin bo'lsa ham, shunga qaramay ularning tilga yondashuvi yaxlit ular uni tahlil qilmang yoki iboralarni bo'laklarga ajratmang, balki uni boshqa ko'nikmalar bilan integratsiyalashgan holda formulali tarzda davolang va o'rganing va ularning L1 dan foydalanish qobiliyati va ularning metalingvistik xabardorligi o'rtasida aniq rivojlanish bo'shlig'i mavjud

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shunday qilib aytadigan bo'lsak, yosh omili tilni egallashda eng katta hissa qo'shadi. Kritik davrda yosh o'quvchilar tilni yanada muvaffaqiyatli o'rganishga moyildirlar. Biroq, ba'zi tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, yoshi kattaroq o'quvchilar tilni yaxshiroq o'zlashtirishadi. Menimcha, o'quvchilar tilni yoshligida o'rgansalar ham, bu yosh o'quvchilarning yaxshi o'rganuvchi bo'lishiga kafolat bera olmaydi. Bundan tashqari, bolalar ikkinchi/chet tilini o'rganishda muammolarga olib kelishi mumkin bo'lgan ba'zi xususiyatlarga ega. Ularning tilni o'zlashtirish qobiliyati katta yoshdagi

o'quvchilarga o'xshamaydi. Bolalar aniq lug'at haqida bilib olishlari mumkin, ammo mavhum lug'at emas va ular grammatika kabi formulali jihatlarni tartibga sola olmaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, dastlabki bosqichda bir nechta tillarni o'rganadigan bolalar nutqning kechikishiga olib kelishi mumkin. Syabanidan iqtibos keltirgan Smit, ikki tilli bolalar guruhlarini faqat bitta tilni ishlatadiganlarga qaraganda kamroq so'z boyligiga ega ekanligini aniqladi, chunki yuqori aqlli bolalar bundan mustasno.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kozina S.V. Ingliz tilida maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ta'til. - M.: TC Sphere, 2008 yil
2. Trofimova G.S. Chet tillarni o'qitishning pedagogik asoslari (Subaktika didaktikasi). - Izhevsk: Udmurt universiteti nashriyoti, 1999 y.
3. Galskova N.D. Nikitenko Z.N. Chet tillarni o'qitish nazariyasi va amaliyoti. boshlang'ich maktab: uslubiy qo'llanma.-M.: Airis-press, 2004.
4. Nikolov, M., & Mihaljevic Djigunovic, J. (2006). Recent research on age, second language acquisition, and early foreign language learning. Annual Review of applied Linguistics, 234-260
5. Qayumova, Mohinur Murodulayevna. "THEORETICAL-METHODOLOGICAL ANALYZE OF COSMOS AND INDIVIDUAL ON CONTEXT OF EXPERIMENTAL SCIENCE." Интернаука 28 (2018): 77-79.
6. Ergashovna M. G. TYPES OF FABRICS AND THEIR ANALYSIS //Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies. – 2023. – T. 2. – №. 5. – C. 59-61.
7. Qayumova, Mohinur Murodullayevna, Muhlisa Sobirjonovna Sobirjonova, and Feruz Qurbonaliyevich Saidov. "Galileo's influence on John Milton concept "individual". Similarities and differences between the outlook of Galileo and John Milton." Science and Education 2.6 (2021): 494-498.